

2.tabula

Valodas apguves mehānismi bilingvāliem bērniem

Bērnu valodas attīstība un tās traucējumi jau izsenis ir piesaistījuši daudzu pasaules zinātnieku uzmanību. Katram laika posmam un gandrīz katrai nācijai ir savi izcili zinātnieki, kuri šo procesu izpēti ir veltījuši daudzus sava mūža gadus un atstājuši liecības nākošajām paaudzēm. Pēdējā desmitgadē ir vērojama tendence sekmēt interdisciplinārus pētījumus šajā nozarē, apvienojot pedagogu, psihologu, valodnieku, logopēdu, sociologu, sociālantropologu un neirofiziologu atziņas. Labi attīstītai valodai ir liela nozīme bērna personības veidošanā, viņa sociālajā integrācijā, jo pasaules un tās likumsakarību izzināšanā valoda ir viens no galvenajiem līdzekļiem. Valodas un personības attīstība atrodas nepārtrauktā mijiedarbībā - bagātinoties valodai attīstās bērna personība un, jo pilnvērtīgāka ir bērna personība, jo arī valodas izteiksmes līdzekļi ir daudzpusīgāki. Viens no aspektiem, kurā pētījumi tiek veikti jau izsenis visā pasaulē, bet Latvijā aktuālitāti iemantojis pēdējo gadu laikā, ir divu un vairāku valodu savstarpējā mijiedarbība un to ietekme uz bērna psihisko un sociālo attīstību. Pavisam maz Latvijā ir izpētīts jautājums par valodas traucējumiem divvalodīgajiem vai vairākvalodīgajiem bērniem. Reālā situācija norāda, ka bilingvāliem bērniem ir sastopami gan skaņu izrunas traucējumi, gan valodas leksiski gramatiskā komponenta nepilnības, gan runas tempa un ritma traucējumi līdzīgi kā bērniem, kuru saziņas valoda ir viena. Šo traucējumu simptomātikā bilingvāliem un monolingvāliem bērniem varētu būt vērojamas atšķirības, kuras ir saistītas ar vienas vai vairāku valodu esamību bērna attīstībā un kas daudzos gadījumos mulsina logopēdu, gan uzstādot diagnozi, gan arī izvēloties piemērotāko korekcijas darba stratēģiju. Vai pareizi ir izmantot tās korekcijas darba metodes un paņēmienus, kurus izmanto, strādājot ar vienvērtīgajiem indivīdiem? Kā atšķirt vienas vai otras valodas nepilnīgu apguvi no valodas attīstības traucējumiem? Tie ir jautājumi, kuri nodarbina ikvienu logopēdu, kurš kaut reizi ir saskāries ar šāda veida problēmu. Šī raksta mērķis ir

iepazīstināt logopēdus un pedagogus ar valodas apguves mehānismiem bilingvāliem bērniem, lai atvieglotu valodas traucējumu diagnosticēšanu skolā tiem skolēniem, kuri ir auguši divu valodu vidē vai arī mācības uzsāk ne savā dzimtajā valodā.

Tas, kā mazais bērns apgūst savu dzimto valodu, ir vienreizējs un neatkārtojams process. Valodas izveides process ir cieši saistīts ar bērna psihisko un fizisko attīstību, un tāpēc vieni no pirmajiem, kuri pagājušajā gadsimtā sāka pētīt bērna valodu, bija psihologi un ārsti. Ziņas par vairāku valodu saskari un apgūšanas iespējām bērībā ir atrodamas jau gadsimta sākumā izdotajos dažādu autoru darbos. Tā izcilais poļu zinātnieks Boduēns de Kurtenē (1845 - 1929) viens no pirmajiem ir aprakstījis vairākvalodību pirmsskolas vecumā. Valodnieks R. Jakobsons (1896 - 1982) ir rakstījis par pretēju procesu – par valodas saīšanas īpatnībām vairākas valodas pārvaldošiem indivīdiem afāzijas gadījumā. R. Jakobsons savos pētījumos ir pieskāries jautājumam par cilvēka valodas universālījām, tas ir, viņš ir norādījis uz faktu, ka mazs bērns, neatkarīgi no tā, kādu "dzimto" valodu mācās, visagrāk apgūst fonēmas, kas sastopamas vairumā pasaules valodu (piemēram, lūpeņi [m] un [p]), kamēr vislielākās grūtības sagādā skaņas un skaņu kopas, kas ārpus viņa valodas ir pilnīgi svešas vai reti sastopamas (piemēram, latviešu vibrants [r]). R. Jakobsona darbi plaši tiek izmantoti logopēdijā, meklējot sakarības starp valodas attīstības traucējumiem un dzimtās valodas apguvi. Viens no pagājušā gadsimta izcilākajiem neirofiziologiem Aleksandrs Lurija (1902-1977) ir pētījis valodas apgūšanas procesu agrā bērībā, saistot to ar galvas smadzeņu lielo puslodzi darbību. A. Lurijas laikabiedrs Vjačeslavs Ivanovs ir norādījis uz labās un kreisās galvas smadzeņu puslodes atšķirīgo lomu valodas apgūvē un realizācijā. Viņš raksta, ka "labā puslode cilvēku no agras bērības saista ar ār pasauli, turpretī kreisā puslode viņam atvieglo un paātrina iekļaušanos tajā sabiedrībā, kurā viņš dzīvo. Kreisajā puslodē fiksēta cilvēka dzimtā valoda un viņa iekšējā (interiorizētā) vārdiskā runa, kas ir balstīta uz šo valodu" [1, 160].

Martins L. Alberts un Lorains K. Oblers iesaka pārskatīt tradicionālos uzskatus par valodas saistību ar dominējošo smadzeņu puslodi. Pēc šo autoru

domām, "tad, kad kāds, kurš jau zina vienu valodu, sāk apgūt otru valodu, galvas smadzeņu labā puslode sākotnēji spēlē galveno lomu, kreisajai puslodei līdzdarbojoties. Paplašinoties otrās valodas zināšanām, arvien aktīvāka loma tiek atvēlēta kreisajai puslodei, kaut gan labā puslode turpina darboties līdzī" [3, 244].

Bilingvisms ir spēja tekoši runāt divās valodās. Spēju runāt divās valodās bērns var apgūt savā ģimenē vai arī saistībā ar sociālo un izglītības vidi. Process, kurā bērns apgūst otru valodu, var notikt vienā no diviem iespējamiem veidiem: **simultānā** jeb **vienlaicīgā** divu valodu apguve vai **sukcesīvā** jeb **secīgā** divu valodu apguve.

Simultānais valodas apguves modelis

Simultānā divu valodu apguve nozīmē, ka bērns vecumā līdz trim gadiem apgūst divas valodas vienlaicīgi. Simultāna valodu apguve ir saistīta ar pastāvīgām situācijām, kurās vairākas valodas veido bērna ikdienas komunikāciju. Visbiežāk simultāna divu valodu apguve notiek bērna mājās, ģimenē. Tie varētu būt gadījumi, kad katrs no bērna vecākiem runā savā valodā vai arī bērna aukle ir citu valodu pārstāvoša. Retāk ir sastopamas situācijas, kad bērns ģimenē mācās runāt vienā valodā un jau no agrā vecuma tiek sūtīts pirmsskolas izglītības iestādē, kur komunikācijā tiek izmantota cita valoda.

Šos bērnus pamatoti var uzskatīt par absolūtiem bilingviem, un šajos gadījumos var runāt par divu dzimto valodu esamību (Albert & Obler, McLaughlin).

Zinātnieki Alberts, Oblers un Maklauglins izdala 3 posmus, kuri raksturo divu valodu simultānas apgūšanas gaitu.

1. Bērnā, agrā bērībā apgūstot divas valodas vienlaicīgi, sākumā veidojas vienota valodas sistēma. Šajā laikā ir vērojama vārdu jaukšana abās valodās. Tas ir, ja kāds vārds ir iemācīts vienā no valodām, tad tas gūst pārsvaru pār atbilstošo vārdu otrā valodā. Šajā agrīnajā stadijā bērni vārdus izvēlas un lieto, nerespektējot attiecīgo valodas situāciju un sarunas biedra valodu.

2. 3 gadu vecumā bērns sāk atdalīt vienas valodas vārdus no otras valodas

vārdiem.

3. 7 gadu vecumā abu valodu prasme ir apgūta, un bērna spēja atdalīt vienu valodu no otras ir stabila.

Bērnam vispirms veidojas dalītas produktīvas fonoloģiskās un morfoloģiskās valodas sistēmas, nedaudz vēlāk - leksiskās un sintaktiskās konstrukcijas. Ja mēs izvīzām pieņēmumu, ka valodas producēšanas un valodas uztveres sistēmas ir divas neatkarīgas sistēmas, tad bilingvāliem bērniem veidojas vienota valodas uztveres sistēma un divas dalītas valodas producēšanas sistēmas, katrai valodai sava (Albert & Obler).

Gadījumi, kuros aprakstīts un analizēts simultāns divu valodu apguves process, zinātniskajā literatūrā sastopami samērā bieži. Tā, piemēram, G.Saunders (1980) ir aprakstījis divus austrāliešu zēnus, kuri vienlaicīgi apguvuši angļu un vācu valodu. Šo situāciju neparastu dara tas, ka gan mātei, gan arī tēvam dzimtā bija angļu valoda un tā ir arī valsts oficiālā valoda. Zēni ar savu tēvu no agras bērnības ir sazinājušies vācu valodā (tēvam bijušas teicamas vācu valodas zināšanas, jo viņš ir vācu valodas skolotājs), bet ar māti un pārējiem bērni runājuši angļu valodā. Šis G. Saundera aprakstītais gadījums norāda uz to, ka ir iespējama absolūti vienāda divu valodu prasmes apguve ģimenē, kurā abiem vecākiem ir viena dzimtā valoda, bet saziņā ar bērniem viens no vecākiem konsekventi runā tikai svešvalodā, ko pats pārvalda teicamā līmenī. Cits autors - Pasts (1976) sniedz ziņojumu par to, kā divu valodu - angļu un spāņu - apguve ir noritējusi kādai mazai meitenei Teksasā. Meitenes vecāku dzimtā valoda ir angļu valoda, taču katru dienu abi vecāki apmēram 1 - 1,5 stundas savā starpā un arī ar bērnu ir runājuši tikai spāņu valodā, tā attīstot bērnam divu valodu prasmi [4, 113 - 114]. Literatūrā samērā bieži ir aprakstīti gadījumi, kad mātei un tēvam ir atšķirīgas dzimtās valodas un no agras bērnības katrs no vecākiem ar bērnu runā savā valodā, lasa savas tautas pasakas un dzied savas tautas dziesmas, tā ļaujot bērnam harmoniski apgūt abu valodu bagātību. Visos šajos gadījumos tiek piedāvātas dažādas valodas apguves stratēģijas.

Visi autori, kuri ir aprakstījuši divu valodu vienlaicīgas apguves gadījumus, norāda uz to, ka bērni šādos apstākļos abas valodas iemācās vienādi viegli. Valodas

apguves kvalitāte un secība ir vienāda abās valodās, neskatoties pat uz to, ka valodas varētu būt savstarpēji ļoti atšķirīgas. Ir pierādīts arī tas, ka divu valodu apguve agrīnā bērnībā nevar izraisīt atpalcību bērna izziņas darbības un akadēmisko spēju attīstībā.

Sukcesīvais valodas apguves modelis

Secīga divu valodu apguve ietver sevī otrās valodas apgūšanu pēc trīs gadu vecuma. Tie ir gadījumi, kad bērns, kurš līdz trim gadiem audzis tikai ģimenē, kur sadzīvē tiek izmantota viena valoda, pēc šī vecuma nokļūst citā vidē (pirmsskolas izglītības iestādē, skolā), kurā par sazināšanās līdzekli kalpo cita valoda. Trīs gadu vecumā bērns ir līdz noteiktam līmenim apguvis dzimtās valodas skaņas, morfoloģiju, sintaksi un semantiku, bērna dzimtās valodas attīstība ir sasniegusi tādu pakāpi, ka viņš ir spējīgs uztvert un arī pats veidot dažādas sarežģītības pakāpes izteikumus. Džims Kamins ir izvīzījis hipotēzi par "sliedīņa līmeni", tas ir, sekmīga citu valodu apguve būs iespējama tikai tad, ja dzimtajā valodā būs sasniegts sliedīņa līmenis, būs sasniegta noteikta verbālā inteliģence.

Mācoties otro valodu, bērns izmanto tos pašus principus un modeļus, kuri tika izmantoti dzimtās valodas apgūvē - no vienkāršākā uz sarežģītāko, no produktīvā uz mazāk produktīvu, no valodas sapratnes uz runas producēšanu, no situatīvas runas uz konteksta izraisītu runu. Apgūstot otro valodu, bērns balstās uz daudzām analogijām dzimtās valodas fonētikā, gramatikā un leksikā.

Grosjeans (1982) izdala trīs posmus otrās valodas secīgā apgūšanā:

1. Sākuma posms parādās kā balstīts uz valodas sociālo funkciju. Bērns ātrāk iemācās mijiedarboties ar citiem, izmantojot neverbālo komunikāciju.
2. Bērnam gribas piespiest sevi pēc iespējas ātrāk sazināties jaunajā valodā. Viņa rīcībā esošie vārdi un frāzes bieži nav pareizi lietoti, taču ikviens spēj saprast bērna izteikto domu.
3. Bērns sazināšanās procesā izmanto pareizi izvēlētus otrās valodas līdzekļus [3, 78].

Panākumi otrās valodas apgūvē ikvienā vecumā ir atkarīgi no tā, cik cilvēks ir

motivēts mācīties šo valodu. Līdzīgi kā Grosjeans izdala trīs pakāpes otrās valodas apgūvē, tā Fillmors (1976) pievērš uzmanību **trīs motivācijas pakāpēm**, kuras vada otrās valodas apgūvējus:

1. pakāpes mērķis ir nodibināt sociālas attiecības ar otrajā valodā runājošajiem. Lai šo mērķi varētu sasniegt, tiek izmantoti atslēgvārdi un neverbālā komunikācija. Piemēram, *Sveiks! Kā tevi sauc? Nāc te!*

2. pakāpes mērķis ir sazināties ar otrajā valodā runājošajiem, gan izmantojot jau iemācītas frāzes, gan arī mēģinot tās radīt no jauna. Šinī pakāpē ir vērojams liels valodas interferenču un transfēru skaits.

3. pakāpes mērķis ir būt spējīgam pareizi runāt otrajā valodā, panākt, lai valoda būtu pēc iespējas dabiskāka un neatšķirtos no otrajā valodā runājošajiem. Otrā valodu apgūstošais bērns īpaši piedomā pie precīzām vārdu un teikumu formām.

Valodas apguves gaitu ietekmējošie faktori

Panākumi otrās valodas apgūvē ir atkarīgi no vairākiem faktoriem. Šos faktorus ir nepieciešams ņemt vērā, gan novēršot smagus valodas sistēmas attīstības traucējumus bilingvāliem bērniem, gan arī strādājot ar valodas sistēmas atjaunošanu bilingvāliem indivīdiem pēc galvas smadzeņu traumām afāziju gadījumos.

1. Otrās valodas apguves vecums

Daudzi zinātnieki (Albert; Lenneberg; Guiora, Brannon & Dull; Curtiss) atzīmē, ka bērns sasniedz labākus panākumus otrās valodas apgūvē, ja šo valodu viņš sāk mācīties pēc iespējas agrāk. Valodas mācīšanās spējas un stratēģija ir atkarīga no indivīda vecuma. L. Alberts atzīmē, "ka otrās valodas apguve ir vieglāka, ja tā tiek apgūta laika posmā no dzimšanas līdz pubertātei, nekā no pubertātes līdz vecumam" [3, 7].

2. Otrās valodas apguves veids

Otrā valodu līdzīgi kā pirmo bērns var apgūt ģimenē, saskarsmē ar vienaudžiem, tas ir, - dabīgos apstākļos, taču valodas apguves process var būt arī

mākslīgi veidots - otrā valoda tiek izmantota skolā kā mācību valoda vai arī kā akadēmisks priekšmets. Skolā otrās valodas apguve galvenokārt balstās uz auditoro un vizuālo metožu izmantošanu un valodas apguves veids ir saistīts ar tulkošanu no dzimtās valodas uz otro valodu un otrādi.

Jo bērnam, pusaudzim, pieaugušajam ir labāka dzimtās valodas prasme, jo vairāk otrās valodas apgūvē tiek izmantotas tulkošanas stratēģijas. Mazi bērni daudz vieglāk apgūst otro valodu tad, kad viņi ir motivēti to lietot pēc iespējas biežāk un pēc iespējas dabiskākās situācijās. Otrās valodas izrunas grūtības vairāk skar pusaudžus un pieaugušos, kuri otro valodu mācās kā akadēmisko priekšmetu. Nonākot nepazīstamā valodu vidē, apmēram 7 gadus vecs bērns gada laikā iemācās pārslēgties no vienas valodas uz otru. Šo samērā īso laika posmu nosaka valodu universālības. Runas uztveres un runas producēšanas principi ir vienādi abās valodās, radniecīgi vārdi ir sastopami abās valodās un ir arī iespējams atrast kopīgo gramatikas likumu izmantošanā. Bērnam ir nepieciešams saskatīt šīs kopīgās pazīmes un apgūt to, kas ir specifisks otrajā valodā.

Nav pamata uzskatīt, pēc L. Alberta domām, ka šie divi otrās valodas apguves veidi varētu noteikt arī valodu atšķirīgu organizāciju bilingvāla indivīda galvas smadzenēs un līdz ar to arī atšķirīgu abu valodu kompetenci un izmantojumu. Piemēram, cilvēks, kurš otro valodu iemācās mākslīgos apstākļos, izmantojot vārdu un teikumu tulkošanu no dzimtās valodas uz otro, nebūs spējīgāks tulkošanas prasmē par cilvēku, kurš otro valodu ir apguvis dabīgos apstākļos. Līdzīgi ir ar transfēriem. Pārnesumi no vienas valodas otrā vienādi parādās noteiktos valodas attīstības posmos gan bērnam, kurš otro valodu apgūst dabīgos apstākļos, gan bērnam, kurš otro valodu mācās kā priekšmetu skolā.

3. Valodu lietošanas veidi

Bilingvāls indivīds spēj lietot vienlīdz labi abas divas valodas visās dzīves situācijās, taču viena vai otra valoda ir vairāk piemērota kādam noteiktam gadījumam, noteiktai vietai vai arī kādam noteiktam cilvēkam. Valodas sistēma ir komplicēta un to veido šādas prasmes: lasīšana, rakstīšana, runāšana, dzirdes uztvere un sapratne, tulkošana. Vienā valodā cilvēks var attīstīt kādu prasmi labāk nekā otrā. Tā, piemēram, bērnam ir labāk attīstīta spēja runāt latviski, taču lasot

viņš priekšroku dod krievu autoru darbiem oriģinālvalodā.

4. Sociāli - emocionālais faktors

Attiecības starp divām kultūrām bieži atspoguļojas abu valodu mācīšanās un valodu lietošanas situācijās. Kultūra tiek identificēta ar valodu vai tajā valodā runājošu personu. Bieži ir vērojami gadījumi, ka cilvēki apzināti saglabā akcentu otrajā valodā. Šāda nostāja ir saistīta ar emocionāliem faktoriem un to novēršanā būtu jāiesaista psiholoģijas speciālisti.

5. Lingvistiskās attiecības starp divām valodām

Ja bērns apgūst divas valodas, tad šajā laikā ir vērojama tendence abām valodām savstarpēji ietekmēties. Ārēji tas izpaužas kā valodu sajaukšanās - **interferences** un pārnēsumi no vienas valodas uz otru - **transfēri**. Bieži tieši šīs ārējās izpausmes ir tās, kuras mudina apkārtējos cilvēkus noraidoši un ar skepsi izturēties pret divu valodu mācīšanu agrīnā vecumā, sakot, ka bērns labi nerunās ne vienā, ne arī otrā valodā. Jāatzīst, ka šis uzskats ir maldīgs, jo gan interferences, gan transfēri bērna valodā ir pārejoša parādība, tā ar laiku izzūd.

Pasaulē pastāv simtiem divu valodu kombināciju, kuras lieto indivīdi. Latvijā būtu iespējams atrast latviešu - krievu, latviešu - lietuviešu, krievu - igauņu, krievu - poļu, latviešu - zviedru, latviešu - franču, latviešu - ķīniešu bilingvisma gadījumus.

Alberts un Obleris atzīmē tādu faktu - jo divas valodas ir radnieciskākas, līdzīgākas, jo tajās abpusēji ir vērojamas biežākas interferences un transfēri [3, 9]. Divu valodu vai otrās valodas apguves procesos interferences un transfēri ir dabiska parādība, kura ar laiku izzūd. Interferences aptver visus valodas līmeņus. Bērni ātrāk savā runā sāk lietot tās valodas likumus, kuri ir vienkāršāki, līdz ar to, ja šis gramatikas likums ir atšķirīgs abās valodās, tad arī bērna veidotais izteikums būs agramatisks vienā vai otrā valodā. Vienlaicīgā valodu apguves procesā valodas interferences vismazāk skar fonoloģiju, kaut gan bērni priekšroku dod tās valodas skaņām, kuras vieglāk izrunājamas. Valodu apguves sākumposmos bērni varētu jaukt abu valodu vārdus, kuri ir semantiski līdzīgi. Visnoturīgākie varētu būt sintaktiska rakstura transfēri un interferences.

Transfēri var būt gan pozitīva, gan negatīva rakstura. Pie pozitīvajiem transfēriem var minēt analogiju dzimtajā valodā, uz kuru bērns balstās, apgūstot

otro valodu, un kura vēl nebija, apgūstot pirmo valodu. Analogija dzimtajā valodā dod bērnam paraugu, kā uztvert, atcerēties, veidot un lietot valodas signālus. Negatīva rakstura transfēri vairāk ir saistīti ar akcentu, nepareiza uzsvara lietošanu otrajā valodā, ar nepareizu gramatisko konstrukciju veidošanu [6, 245]. Īpaši jāatzīmē, ka katrā valodā interferences un transfēru veidi ir atšķirīgi un tie attiecas gan uz valodas uztveri, gan arī uz producēšanu.

6. Runas analizatora centrālās daļas neuroanatomiskais stāvoklis

Viens no galvenajiem faktoriem, kurš nosaka vienas, divu vai vairāku valodu pilnvērtīgas attīstības iespējamību, ir veselas galvas smadzeņu struktūras un saglabātas to funkcijas, no kurām tieši ir atkarīga valodas attīstība. Runas analizatora centrālā daļa varētu tikt bojāta prenatālajā, natālajā un postnatālajā periodā, un līdz ar to tas varētu izraisīt deformētu valodas sistēmas veidošanos vai tās vispārēju neattīstību. Ja bērnam ir traucēta dzimtās valodas sistēma, tad viņam otrās valodas apguve varētu notikt īpatnējāk un būtu saistīta ar lielākām grūtībām. Šis apstāklis noteikti būtu jāņem vērā vecākiem, lemjot par otras valodas mācīšanu pirmsskolas vecumā, kā arī vienojoties par valodas lietošanu ģimenē. Valodas traucējumu gadījumos vecāki nedrīkstētu zaudēt cerības uz to, ka bērns varētu nākotnē apgūt kādu citu valodu. Tikai būtu jāņem vērā, ka vispirms ir nepieciešams novērst esošos traucējumus bērna dzimtajā valodā.

Nobeigumā gribētu atzīmēt, ka divu vai vairāku valodu prasme ir milzīgs kapitāls, kurš pilnveido bērna personību jau agrā bērnībā, tā ļaujot iepazīties ne tikai ar vienas, bet vairāku kultūru bagātībām. Šis kapitāls palīdz veidot jaunā cilvēka priekšstatus par sabiedrību, pasauli kā vienotu integrētu sistēmu, kurā viņš - vairāku valodu pratējs - ir aktīvs tās loceklis. Vecāki un pedagogi ir tie cilvēki, kuriem būtu nepieciešams šis skatījums perspektīvā, lai jau no mazotnes varētu veicināt divu vai vairāku valodu prasmi.

Izmantotā literatūra

1. Ivanovs V. Pāris un nepāris. - R., 1990.
2. Rūķe - Draviņa V. Valodas sākumi //LZA Vēstis, 1991. - Nr.2.
3. Albert M. L. & Obler L. K. The Bilingual Brain. - Academic press, 1978.

4. Grosjean F. Life with two languages. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982.
5. Saunders G. Adding a Second Native Language in the Home // Journal of Multilingual and Multicultural Development. - Vol. 1, No.2. - 1980.
6. Smiley L. R. & Goldstein P. A. Language Delays and Disorders // Singular Publishing Group, Inc. - 1997.

The Ways of Second Language Acquisition

Summary

Many people know more than one language, entire societies are bilingual or multilingual. The way staying bilingual is different in many societies, learning more than one language, whether through simultaneous acquisition or successive acquisition, is common. This article deals with parameters of language acquisition. The following factors have been proposed as conditioning the state of the healthy bilingual: the age and the manner of learning the second language, usage patterns, social-emotional factors, the linguistic relationship between the two languages.

SVEŠVALODU MĀCĪŠANAS METODIKA

Sandra ĪRISTE

Pēteris BUŠMANIS

Svešvalodu zināšanas - atslēgas uz pasaules durvīm

Ievads

Izglītība ir tā darbības sfēra, kurai valstu robežas pastāv nosacīti, jo uzkrātās zināšanas ir visas cilvēces kopīpašums un tās veido pamatu cilvēku, tautu un valstu savstarpējai izpratnei, kopīgu mērķu īstenošanai un mierīgai līdzās pastāvēšanai.

Izglītībai un zinātnei ir jābūt Latvijas ilgtermiņa politikas pamatā kā nacionālās attīstības stratēģijas galvenajai sastāvdaļai. Šīs prioritātes realitāti veido kvalitāte, t. i., atbilstība starptautiskajām prasībām. Realizācijas instruments ir rodams starptautiskā sadarbībā.

Augstākās izglītības attīstība un sadarbība Eiropas Savienības (ES) ietvaros prasa nopietni risināt valodu jautājumu. Rekomendējošie dokumenti iesaka rast iespēju Savienības iedzīvotājiem bez dzimtās valodas apgūt vienu vai divas ES valodas [5]. Aktīvai valodas apguvei jānotiek vispārējās izglītības ietvaros. Augstskolās šis darbs jāturpina daudzveidīgās formās, t. sk. pilnveidojot arī mācībspēku valodu zināšanas. Augstskolā svešvalodām ir jābūt līdzekļiem pilnvērtīgām studijām apgūstamajos priekšmetos.

1999. gada maijā Boloņā, Itālijā, 30 Eiropas valstu izglītības ministri parakstīja kopēju deklarāciju "Par Eiropas kopējo augstākās izglītības telpu" [13], kurā tās apņemas tuvināt savas augstākās izglītības sistēmas. Šo nepieciešamību